

Kaj se skriva v papirni embalaži, namenjeni za stik z živili? Plastika.

RAZLAGA

Potem ko se je plastika za enkratno uporabo upravičeno znašla v središču pozornosti zaradi velikega vpliva na okolje, sta njeno mesto prikrilo zavzeli papirna in kartonska embalaža za enkratno uporabo kot domnevno bolj »trajnostni alternativni«. Vendar dejstva, povezana z njima, vzbujajo dvome (pri potrošnikih in oblikovalcih politik) ter vodijo k zavajajočim rešitvam. Poleg tega je začela naraščati količina embalaže za enkratno uporabo iz kompozitnih materialov, premazanega papirja, plastike in aluminija, ki zelo malo ali sploh nič ne koristi okolju. Podatki EU kažejo, da je bilo med letoma 2010 in 2021 največ odpadne embalaže v EU iz papirja in kartona (34 milijonov ton leta 2021).

Toda ali je zamenjava enega materiala za enkratno uporabo z drugim (npr. plastike s papirjem) zares rešitev za vse večjo krizo odpadne embalaže? Tako trdita papirna in kartonska industrija, vendar obstajajo dokazi, da so te izjave izkrivljene in napačne.

M. & Mme Recyclage sta v poročilu »Funkcionalizacija papirja in kartona« razkrila, da so oglaševalske trditve industrije papirne in kartonske embalaže – »stoodstotno naravno«, »brez plastike« ali »primerno za kompostiranje« – zavajajoče. V resnici večina papirne in kartonske embalaže, ki se uporablja v neposrednem stiku z živili, vsebuje plastiko, zato so to še vedno plastični izdelki za enkratno uporabo.

Te razprave potekajo v luči pogajanj glede Uredbe o embalaži in odpadni embalaži (UEOE), v katerih proizvajalci papirne in kartonske embalaže za enkratno uporabo skušajo zmanjšati pomen prednosti dobro oblikovanih sistemov ponovne uporabe in si izboriti neupravičene izjeme za svoje izdelke za enkratno uporabo.

V skladu s hierarhijo odpadkov in ob upoštevanju ciljev EU za preprečevanje odpadkov bi bilo treba izvajati ukrepe, s katerimi bi se kar najbolj izognili zamenjavi enega proizvoda za enkratno uporabo z drugim. Jasni prednostni nalogi bi morala biti preprečevanje in ponovna uporaba embalaže.

V Uredbi o embalaži in odpadni embalaži je treba obravnavati omejitve naravnih virov in uporabo te uredbe v zvezi z vsemi embalažnimi materiali, s čimer bi se izognili neustreznim zamenjavam. Nova zakonodaja EU o embalaži bi morala podpirati pobude za dejansko preprečevanje odpadkov in sisteme embalaže za večkratno uporabo, saj so to ustrezna orodja za nujno zmanjšanje količine odpadne embalaže.

*V tem informativnem gradivu so opisani **materialni vidiki** papirne in kartonske embalaže, ki se uporablja v neposrednem stiku z živili. Manjkajoči košček sestavljanke, ogromen vpliv proizvodnje teh embalažnih materialov – vključno z neusmiljenim izsekavanjem gozdov, izgubo biološke raznovrstnosti in pomanjkanjem vode – razkriva **ta raziskava**.*

POGLOBLJENO

Poročilo »Funkcionalizacija papirja in kartona« se osredotoča na papirno oz. kartonsko embalažo, ki se uporablja v neposrednem stiku z živili. Papirna embalaža je še vedno največji vir odpadne embalaže v Evropski uniji (41,1 %).

Sestava

- **Učinkovitost papirne in kartonske embalaže, ki se uporabljata v neposrednem stiku z živili, je vedno odvisna od dodatkov in kemikalij** (npr. za zaščito pred vodo, plini, maščobo itd.). Te zaporne plasti vsebujejo materiale, kot je polietilen, ki učinkuje kot tesnilo, ali aluminij, ki učinkuje kot zapora pred vodno paro, kisikom in UV-žarki.
- Papir in karton se uporabljata z dodatnimi materiali in **nikoli nista stoddstotno naravna**.
- **Plastiko pogosto uporabljajo** za nastanek ali izboljšanje zapornih lastnosti papirne in kartonske embalaže, ki se uporablja v neposrednem stiku z živili. Ta plastika **tvori do 20 % teže embalaže**.
- **Papirja in kartona brez kemičnega ali plastičnega premaza ni mogoče uporabljati kot embalažo**, namenjeno neposrednemu stiku z živili.

V teh primerih plastika obsega -10 % teže embalaže.

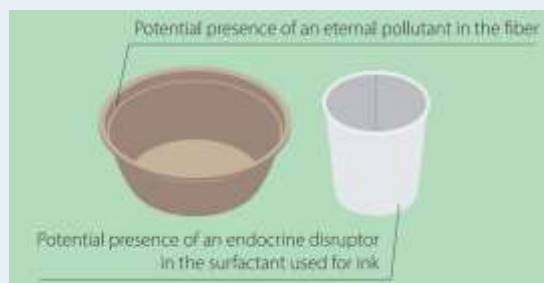
Vir: M. + Mme Recyclage (2024) »Funkcionalizacija papirja in kartona«

Recikliranje

- Papirne oz. kartonske embalaže, namenjene neposrednemu stiku z živili, večinoma **ne reciklirajo, in sicer zaradi načina, kako so kombinirani kompozitni materiali.**
- Najpogostejša uporaba te embalaže (raba na poti) je tudi razlog, da je **večino odvržejo v zabojnike za mešane komunalne odpadke, zato konča v sežigalnicah** ali na odlagališču odpadkov namesto v obratih za recikliranje.
- Če oz. ko embalaža vendarle pristane v obratu za recikliranje, je **samo papirna oz. kartonska plast (zelo majhen delež) primerna za manjvrednostno recikliranje** v npr. toaletni papir ali mavčne plošče. Plastični in/ali aluminijasti premazi se izgubijo oz. se jim odrečejo.
- Pri recikliranju papirne in kartonske embalaže, ki se uporablja v neposrednem stiku z živili, **reciklirano papirno kašo večinoma mešajo s primarno papirno kašo (npr. 50/50)**, da bi zagotovili mehansko trdnost novih celuloznih vlaken.

Kemikalije

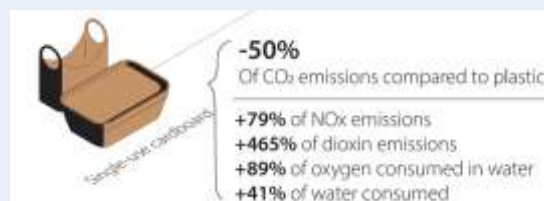
- **Sedanja papirna oz. kartonska embalaža** vsebuje tiskarske barve, lepila ali funkcionalne zapore, ki lahko vsebujejo škodljive snovi in biološko nerazgradljive materiale, zato **je ne bi smeli niti kompostirati niti razgrajevati za proizvodnjo metana.**
- Čeprav so v Evropi nekatere nevarne snovi v embalaži prepovedane, uvožena papirna in kartonska embalaža ni vedno v skladu s trenutno zakonodajo. Poleg tega so perfluoroalkilne snovi ali **PFAS (ki se uporabljajo kot zaporna plast za maščobo v papirni in kartonski embalaži) rakotvorne, mutagene in/ali protoksične** ter se kopičijo v okolju.
 - *Analiza papirne embalaže in posod za rabo na poti v Evropi je pokazala, da je bilo 32 od 42 testiranih izdelkov namerno obdelanih s kemikalijami PFAS – med njimi številni, ki so označeni kot biorazgradljivi ali primerni za kompostiranje.*

Vir: M. + Mme Recyclage (2024) »Funkcionalizacija papirja in kartona«

Klavrna zamenjava: papir za enkratno uporabo namesto plastike za enkratno uporabo

- Tisti, ki trdijo, da z zamenjavo plastike za enkratno uporabo s papirjem ali kartonom za enkratno uporabo prihranimo izpuste CO₂, **ne upoštevajo izpustov, ki jih povzročajo gozdarske dejavnosti in tako še bolj vplivajo na okolje.**
 - *V nedavni raziskavi so razkrili številne učinke povečane uporabe papirne embalaže v sektorju hrane in pijače, vključno z vplivom celulozne in embalažne industrije na podnebne spremembe, izgubo biotske raznovrstnosti, pomanjkanje vode in krčenje gozdov. Proučili so tudi posledice za ravnanje z odpadki in pogosto uporabo nevarnih kemikalij v industriji papirne embalaže.*

Vir: M. + Mme Recyclage (2024) »Funkcionalizacija papirja in kartona«

- **Na to ni mogoče odgovoriti preprosto z ocenami življenjskega cikla**, ker imajo te omejen obseg (npr. ne upoštevajo smetenja in učinkov v gozdnem viru, ki so pomemben del embalaže za enkratno uporabo).
 - *Poleg tega na ocene življenjskega cikla močno vpliva njihov sponzor (npr. industrija), kot kaže [to poročilo](#).*
- Na okolje najbolj vpliva proizvodnja embalaže. Zato je **embalaža za ponovno uporabo dokazano boljša alternativa**, če sta pri uporabi zagotovljena stopnja vračanja in minimalno število ponovnih uporab, tako da je vpliv na okolje enakomerno razporejen glede na število ciklov oz. uporab.
 - *Dokazi kažejo, da je za proizvodnjo zgolj enega lončka za enkratno uporabo, v katerem strežejo kavo na poti, potrebnega 1,3 litra vode, za čiščenje enega lončka za večkratno uporabo pa samo 100 do 200 mililitrov vode.*

Zakonodajni okvir

- **Papirna ali kartonska embalaža za enkratno uporabo, prevlečena s plastiko**, se glede na opredelitev v direktivi o plastiki za enkratno uporabo uvršča v plastiko za enkratno uporabo na evropski ravni.
 - *Vendar so številne države članice pri uvedbi omenjene direktive to prezrle, zato se je po sprejetju direktive močno povečala uporaba papirja oz. kartona za enkratno uporabo, tudi namesto plastike za enkratno uporabo.*

Informativno gradivo Zero Waste Europe

Februar 2024

Avtorica: Larissa Copello larissa@zerowasteurope.eu | **Urednica:** Ana Oliveira

Zero Waste Europe je evropska mreža skupnosti, lokalnih voditeljev, strokovnjakov in nosilcev sprememb, ki si prizadevajo za preprečevanje nastajanja in odstranjevanje odpadkov v družbi. Zavzemajo se za trajnostne sisteme; za spremembo našega odnosa do virov; in za svetovni prehod v okoljsko pravičnost, tako da pospešujejo pravičen prehod v zero waste, ki koristi ljudem in planetu. www.zerowasteurope.eu

#breakfreefromplastic

#BreakFreeFromPlastic je svetovno gibanje za prihodnost brez plastičnega onesnaževanja. Več kot 12.000 organizacij in posameznikov po vsem svetu skupaj zahteva zmanjšanje plastike za enkratno uporabo in zagovarja dolgoročne rešitve za krizo plastičnega onesnaževanja. Člani gibanja si prizadevajo doseči sistemsko spremembo tako, da se ukvarjajo s plastičnim onesnaževanjem vzdolž celotne vrednostne verige – od pridobivanja do odstranjevanja – in se osredotočajo bolj na preprečevanje kot zdravljenje. www.breakfreefromplastic.eu

Združenje Deutsche Umwelthilfe (DUH) je že več kot štirideset let zavezano ohranjanju naravnih temeljev življenja. Z vidika združevanja varstva okolja in potrošnikov je v nemškem prostoru edinstveno. Združenje se na področju krožnega gospodarstva zavzema za preprečevanje odpadkov, odgovorno potrošnjo in trajnostne poslovne modele. www.duh.de

Okoljska papirna mreža (EPN) je mreža na stotine organizacij civilne družbe po vsem svetu, ki si prizadevajo za okoljsko in družbeno odgovornost v industriji celuloze, papirja in biomase. Ustanovljena je bila leta 2014. Njeni cilji za spremembe v industriji celuloze, papirja in biomase, ki bi prispevale k pravični in trajnostni prihodnosti, so opisani v Globalni viziji o papirju in Zablodah o biomasi. www.environmentalpaper.org

Recycling Network Benelux (RNB) je okoljevarstvena nevladna organizacija, katere cilj je zmanjšati rabo virov v družbi in preprečiti (plastične) odpadke z zavzemanjem za ambiciozno zakonodajo in družbeno odgovornost podjetij. To počne tako, da oblikuje politična priporočila ter razvija kampanje in projekte, ki spodbujajo ponovno uporabo, sisteme kavicij in izboljšanje recikliranja. www.recyclingnetwork.org

RETHINK PLASTIC

Rethink Plastic, ki je del gibanja Break Free From Plastic, je zveza vodilnih evropskih nevladnih organizacij, ki si prizadevajo za ambiciozne politike EU na področju plastike. Njeni člani so Center za mednarodno okoljsko pravo, ClientEarth, Agencija za okoljske preiskave, Evropski urad za okolje in Evropska organizacija državljanov za standardizacijo. Skupaj predstavljajo na tisoče dejavnih skupin, podpornikov in državljanov v vseh državah članicah EU, ki si prizadevajo za prihodnost brez plastičnega onesnaževanja. www.rethinkplasticalliance.eu

Zero Waste Europe se zahvaljuje za finančno podporo Evropske unije. Za vsebino tega gradiva je odgovorna izključno Zero Waste Europe. Vsebina ne odraža nujno stališča omenjenega financerja. Financer ni odgovoren za kakršno koli uporabo informacij, ki jih vsebuje to gradivo.

zerowasteurope.eu

Kaj se skriva v papirni embalaži, namenjeni za stik z živili? Plastika.

